

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

**Warsztaty dla interesariuszy:
Wypracowanie zasad i narzędzi konsultacji
w procesie opracowania Planu Zarządzania**

30-31 maja 2022 r.

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Plan spotkania

☐ **Część I. Wprowadzenie (75 minut)**

- Przywitanie
- Krótka informacja o celu i przebiegu warsztatu
- Wprowadzenie do pracy warsztatowej – prezentacja nt. partycypacji

☐ **Przerwa (15 minut)**

☐ **Część II. Praca warsztatowa w podgrupach (80 minut)**

- Narzędzia komunikacji – dyskusja moderowana
- Zasady konsultacji w tym konsultacji Planu Zarządzania

☐ **Podsumowanie warsztatów (10 minut)**

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Część I. Wprowadzenie

Wprowadzenie

- ❑ Przywitanie uczestników
- ❑ Krótka informacja nt. przebiegu spotkania
- ❑ *Poznajmy się...* Prosimy każdego z Państwa o krótkie przedstawienie się
- ❑ Krótkie ćwiczenie na dobry początek
  - ✓ *Jakie są Pani/Pana oczekiwania związane z procesem partycypacji w ramach opracowania Planu zarządzania dla Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska*
(dlaczego chcę uczestniczyć w procesie partycypacji, na co liczę?)

Cele warsztatu

- ❑ Uczestnictwo interesariuszy w opracowaniu Planu zarządzania ma kluczowe znaczenie, także w kontekście późniejszej realizacji celów zarządzania i długofalowego podejścia do zarządzania dobrem Światowego Dziedzictwa.

- ❑ Cele:
  - ✓ Poszerzenie wiedzy o metodach partycypacji i rozwiązywaniu konfliktów,
  - ✓ Poznanie oczekiwań interesariuszy dot. współpracy, wskazanie preferowanych metod współpracy przy opracowaniu Planu,
  - ✓ Opracowanie zasad partycypacji mających zastosowanie w ramach opracowania i konsultowania Planu.

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Partycypacja i jej znaczenie w procesie programowania

- prezentacja wprowadzająca

Partycypacja czym jest jako proces, a czym nie jest?

- ❑ Partycypacja, słowo to pochodzi z języka łacińskiego *participatio* i oznacza uczestniczenie, branie w czymś udziału, uczestnictwo
- ❑ Partycypację definiujemy z jednej strony jako udział ludności (np. społeczności lokalnej) w podejmowaniu decyzji politycznych (odniesienie do teorii demokracji), z drugiej jako współpracę między instytucjami a społeczeństwem, ale także między instytucjami (np. administracją publiczną różnych szczebli) – w tym podejściu odwołujemy się do teorii zarządzania publicznego
- ❑ Co istotne, partycypacja nie kończy się na podjęciu decyzji, a jej dojrzałe formy dotyczą także współdziałania we wdrażaniu np. polityki rozwoju, czy konkretnych projektów, dokumentów

Funkcje partycypacji

□ Jakie funkcje pełni partycypacja?

- ✓ **Informacyjną i edukacyjną** (bardzo ważną z punktu widzenia naszego Projektu),
- ✓ **Aktywizującą i pobudzającą** lokalną aktywność i demokrację lokalną,
- ✓ **Integrującą** szczególnie środowiska lokalne dzięki realizacji wspólnych projektów, podejmowaniu wspólnych działań,
- ✓ Daje możliwość **wysłuchania różnych racji**, opinii i możliwość osiągnięcia kompromisu,
- ✓ **Przeciwdziała konfliktom** lub pomaga je rozwiązać;
- ✓ **Upodmiotawia** uczestników procesu,
- ✓ **Pozwala wdrożyć zarządzanie partycypacyjne**, które kładzie nacisk na interakcje między sektorem publicznym, a społeczeństwem obywatelskim, opiera się na zasadzie partnerstwa publiczno-społecznego, oznacza wykorzystywanie procedur partycypacji i prowadzenie dialogu z interesariuszami, zakładając przy tym przejrzystość i jawność oraz brak dyskryminacji

Interesariusze w procesie partycypacji

- ❑ Zgodnie z definicją, *interesariusz, to każda osoba lub organizacja, która ma wpływ lub może mieć wpływ na Plan, która może przyczynić się do jego sukcesu lub niepowodzenia.*
- ❑ Interesariusze nie są jednolitą grupą, mają różne „umocowanie” instytucjonalne oraz mogą dążyć do różnych celów. Dlatego kluczowe jest rozpoznanie interesariuszy (zmapowanie ich) oraz określenie jaka jest i/lub może być siła nacisku (wpływu) poszczególnych interesariuszy na cały proces – mapa interesariuszy została opracowana i zamieszczona w *Metodyce opracowania zintegrowanego planu zarządzania dla Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska*
- ❑ Włączenie interesariuszy w proces opracowania Planu zarządzania wymaga uznania, że jest to proces czasochłonny (musi być przewidziany w harmonogramie prac), ale może przynieść wiele korzyści. Przede wszystkim staje się procesem budowania i wzmacniania wiedzy nt. zarządzania obiektem Światowego Dziedzictwa

Jak podejmować interakcje z interesariuszami?

- ❑ **Komunikacja** – informowanie jest podstawowym poziomem budowania relacji z interesariuszami. Skuteczna komunikacja powinna być prowadzona wielokanałowo, z wykorzystaniem różnych narzędzi w tym internetowych. Sama komunikacja to słaba forma angażowania interesariuszy i jest słabym natężeniem partycypacji, choć stanowi jej podstawę.
- ❑ **Konsultacje** – to nieco bardziej zaawansowane narzędzie angażowania interesariuszy i najczęściej stosowana forma, ze względu na przepisy prawne. Celem konsultacji jest uzyskanie opinii interesariuszy na określony temat, z wykorzystaniem takich narzędzi jak: badania ankietowe, sondaże internetowe, spotkania z interesariuszami, dyskusje np. focusowe (w tym on-line), a także pozyskiwanie informacji zwrotnych on-line.
- ❑ **Partnerstwo** – to forma wymagająca od wszystkich interesariuszy większego zaangażowania, gdyż jest to tworzenie relacji z interesariuszami, w celu realizacji wspólnych projektów np. związanych z opracowaniem i wdrażaniem strategii, planów
- ❑ **Dialog z interesariuszami** – to najbardziej zaawansowana forma angażowania (w tym procesie nie tylko pytamy interesariuszy i odpowiadamy na ich pytania, ale także bierzemy pod uwagę ich opinie i modyfikujemy swoje działania).

Natężenie i narzędzia partycypacji

Poziom angażowania interesariuszy	Szczeble drabiny partycypacji według S. R. Arnstein	Metody/narzędzia aktywizacji i angażowania	Poziom wdrożenia zarządzania partycypacyjnego
Dialog	Szczebel 8. Kontrola sprawowana przez mieszkańców	- Komitety np. sterujące, zarządzające; - Grupy robocze; - Grupy zadaniowe; - Komitety doradcze; - Budżet (obywatelski) partycypacyjny (warto zauważyć, że wszystkie te narzędzia odnoszą się głównie do partnerstwa i 6. szczebla drabiny partycypacji)	Wdrożone w pełni zarządzanie partycypacyjne
	Szczebel 7. Władza sprawowana przez mieszkańców		
Partnerstwo	Szczebel 6. Partnerstwo w działaniu		
Konsultacje	Szczebel 5. Próby łagodzenia konfliktów	- Panele obywatelskie; - Ankiety (telefoniczne, on-line, geoankiety); - Sondaże opinii (w tym on-line); - Wywiady grupowe (fokusy); - Konsultacje w ramach opracowywanych dokumentów; - Warsztaty, spotkania robocze; - Internetowe fora dyskusyjne.	Ku zarządzaniu partycypacyjnemu
	Szczebel 4. Konsultowanie		
Komunikacja	Szczebel 3. Informowanie	- Prowadzenie specjalnej platformy związanej z konsultacjami społecznymi; - Informacje dotyczące prac nad dokumentacjami strategicznymi np. ogłoszenie w BIP, prasie lokalnej, ulotki.	
Brak angażowania interesariuszy	Szczebel 2. Terapia	Brak narzędzi lub tylko informacja jednokierunkowa do interesariuszy	Pozorna partycypacja
	Szczebel 1. Manipulacja		

Partycypacja a konflikty społeczne

- ❑ Zastosowanie szerokiej partycypacji zmniejsza prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktów społecznych
- ❑ Polecane techniki m.in.:
  - ✓ **Panel obywatelski** - jest to wspólne wypracowanie konkretnych rekomendacji dla administracji publicznej w zadanym z góry temacie, np. walki ze smogiem. Uczestnicy panelu (ważne, że wybrani losowo i odzwierciedlający przekrój danej społeczności lokalnej) podczas spotkań najpierw zapoznają się z omawianym tematem, biorąc udział w spotkaniach z ekspertami i stronami, których dany temat dotyczy. Następnie wypracowują i omawiają rekomendacje, które na koniec poddają głosowaniu – te rekomendacje, które zwyciężą stają się wiążące dla urzędu (zastosowanie m.in.: Łódź, Poznań, Gdańsk)
  - ✓ **Warsztaty planowania partycypacyjnego** – stosowana do określenie wspólnej koncepcji zagospodarowania wybranego terenu. Składa się z 3 etapów: analizy środowiskowej, interaktywnego projektowania oraz wypracowania ostatecznej koncepcji. Metoda stosowana np. w projekcie „Przestrzeń dla partycypacji”

Niedostatki partycypacji a konflikty społeczne

- ❑ W Polsce konflikty społeczne związane z ochroną przyrody dotyczą najczęściej Obszarów NATURA 2000 oraz parków narodowych (często są to konflikty między interesem publicznym jakim jest ochrona przyrody, a innymi interesami publicznymi społeczności lokalnych; są to konflikty wielopłaszczyznowe)
- ❑ **Przykład zapobiegania konfliktom projekt:** *Budowanie partnerstwa międzysektorowego w planowaniu ochrony przyrody – modelowe wdrożenie działań na przyszłych obszarach sieci Natura 2000*, prowadzony przez Klub Przyrodników oraz Północno podlaskie Towarzystwo Ochrony Ptaków w 2004 r. W budowaniu partnerstwa dla planowania ochrony przyrody uczestniczyli: przedstawiciele samorządów lokalnych, leśników, rolników, administracji ochrony przyrody, organizacji pozarządowych, doradztwa rolniczego i prywatnych firm zajmujących się turystyką.
- ❑ **Konflikt o budowę obwodnicy Augustowa** – konflikt związany z Doliną Rospudy – trwał w latach 1998-2008. Na początku 2008 r. ówczesny Minister Środowiska prof. Maciej Nowicki zorganizował okrągły stół, w którym udział wzięli przedstawiciele wszystkich stron konfliktu – efekt inny wariant budowy obwodnicy i ochrona Doliny Rospudy

Partycypacja w zarządzaniu obiektami światowego dziedzictwa

- ❑ Wytyczne “*Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*” (WHC.21/01 31 July 2021) określają elementy skutecznego systemu zarządzania, wymieniając wśród nich m.in.:
  - ✓ dogłębne wspólne zrozumienie obiektu, jego światowych [uniwersalnych], krajowych i lokalnych wartości oraz społeczno-ekologicznych uwarunkowań przez wszystkie zainteresowane strony, w tym społeczności lokalne i ludy tubylcze;
  - ✓ opracowanie mechanizmów zaangażowania i koordynacji różnych działań pomiędzy różnymi partnerami i zainteresowanymi stronami;
  - ✓ wytyczne nie przesądzają o sposobie angażowania interesariuszy i narzędziach oraz technikach partycypacji

Partycypacja w zarządzaniu obiektami światowego dziedzictwa

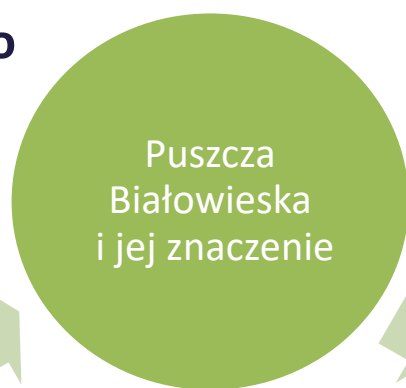
– przygotowanie pakietu renominacyjnego

Wydarzenie	Data	Zaproszeni goście
Międzynarodowe warsztaty Obiekt Światowego Dziedzictwa „Belovezhskaya Pushcha / Białowieża Forest – stan aktualny i wyzwania	10 – 11 grudnia 2009	Przedstawiciel Marszałka Województwa Podlaskiego Przedstawiciel Starosty Powiatu Hajnowskiego Wójt Gminy Białowieża; Wójt Gminy Narewka; Wójt Gminy Hajnówka Przewodniczący Rady Gminy Białowieża; Przewodniczący Rady Gminy Narewka; Przewodniczący Rady Gminy Hajnówka Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku Nadleśniczy Nadleśnictwa Białowieża, Browsk, Hajnówka
Rada Naukowo – Społeczna Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieska” (protokół z posiedzenia dostępny w LP)	17 grudnia 2010	Pozytywnie oceniono propozycję wystąpienia o uznanie całej PB za Obiekt Światowego Dziedzictwa
Rada Naukowa BPN (protokół z posiedzenia dostępny w BPN)	30 marca 2012	Starosta Powiatu Hajnowskiego Przewodniczący Rady Gminy Białowieża; Sekretarz Gminy Narewka; Wójt Gminy Hajnówka
Misja ekspertów IUCN	20 września 2013	Burmistrz Miasta Hajnówka; Starosta Powiatu Hajnowskiego; Wójt Gminy Białowieża; Wójt Gminy Dubicze Cerkiewne; Wójt Gminy Hajnówka; Wójt Gminy Narew; Przewodniczący Rady Gminy Białowieża; Sekretarz Gminy Narewka Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
Rada Naukowa BPN (protokół z posiedzenia dostępny w BPN)	8 listopada 2013	Starosta Powiatu Hajnowskiego; Wójt Gminy Hajnówka; Wójt Gminy Narewka; Przewodniczący Rady Gminy Białowieża Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku

Partycypacja w zarządzaniu obiektami światowego Dziedzictwa - przygotowanie Planu Zarządzania

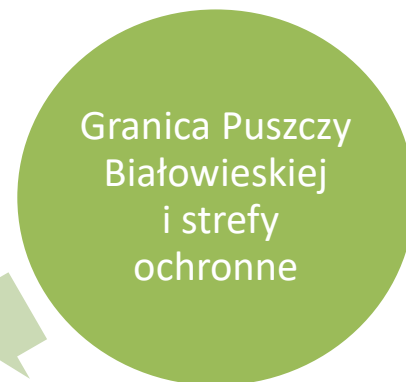
Kontekst i zasady, które przyświecają opracowaniu Planu. Cel Planu, podstawa i status prawny

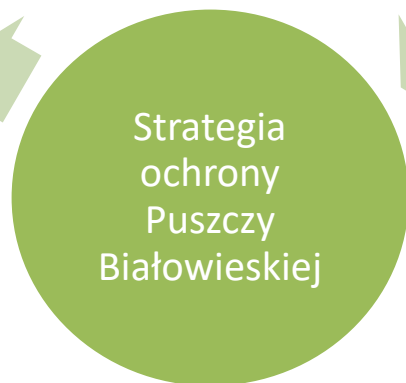
Syntetyczna charakterystyka Puszczy i jej rzeczywistego obecnego stanu. Znaczenie Puszczy Białowieskiej

Formy ochrony przyrody, zagrożenia, ocena podatności na presje społeczne, gospodarcze, środowiskowe i inne czynniki w tym katastrofy i zmiany klimatu

Strefy ochronne, opis i przedstawienie kartograficzne

Wizja oraz cele ochrony

Działania, w tym dot. skoordynowania strategii i planów na obszarze Puszczy Białowieskiej z celami Planu, nauki, komunikacji społecznej, udostępniania Zasady zarządzania, instrumenty zarządzania, organizacja wdrażania Planu, monitorowanie i raportowanie

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Część II. Praca warsztatowa

Wprowadzenie do pracy warsztatowej i praca warsztatowa w podgrupach

- ☐ Jak będziemy pracować? – zasady i kontrakt
- ☐ Podział na podgrupy
- ☐ Omówienie materiałów do pracy warsztatowej i wyjaśnienie zasad pracy oraz oczekiwanego podziału ról w podgrupach

Narzędzia komunikacji stosowane w projekcie i ich skuteczność

- ☐ W jaki sposób, z wykorzystaniem jakich kanałów informacyjnych trafia do Państwa informacja nt. projektu, w tym nt. planowanych warsztatów?
- ☐ Czy te kanały informacyjne są zdaniem Państwa skuteczne? Jeśli nie, prosimy o wskazanie dlaczego nie są skuteczne?
- ☐ Czy są jakieś kanały informowania, które zdaniem Państwa warto byłoby dodatkowo zastosować w ramach projektu? Jeśli tak, dlaczego – jaką mogą/powinny przynieść korzyść?
- ☐ *Dyskusja moderowana, której wyniki zapisujemy w każdej grupie*

Zasady konsultacji

- ❑ Z wykorzystaniem materiałów pomocniczych do pracy, zawierających zestawienie zasad i cech dobrych konsultacji każda podgrupa wypracowuje wspólnie propozycje 3-4 zasad konsultacji jakie powinny być uwzględnione w opracowaniu Planu Zarządzania
  - ✓ Możecie Państwo skorzystać z „gotowych” zasad podanych jako przykładowe
  - ✓ Możecie Państwo formułować także własne propozycje zasad do uwzględnienia – należy je nazwać i krótko opisać
- ❑ *Każda grupa tworzy swoją kartę według wzoru podanego przez prowadzącą warsztat*

Oczekiwane zasady konsultacji Planu Zarządzania

- ❑ Z wykorzystaniem Karty pracy i zapisanych w niej zestawów pytań podgrupy wypracowują operacyjne zasady konsultacji Planu Zarządzania odnosząc się do następujących kwestii:
  - ✓ Czas trwania konsultacji
  - ✓ Kanały dotarcia z informacją o procesie konsultacji
  - ✓ Miejsce i forma upublicznienia dokumentu
  - ✓ Dyskusja publiczna nad dokumentem
  - ✓ Inne dodatkowe zasady i postulaty ...
- ❑ *Każda grupa tworzy swoją kartę według wzoru podanego przez prowadzącą warsztat*

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Wyniki pracy warsztatowej

Prezentacja wyników prac poszczególnych podgrup

Każda podgrupa omawia pokrótce wynik swojej wewnętrznej dyskusji

Prezentujemy zasady konsultacji, które uznaliśmy za kluczowe (3-4)
oraz wypracowane wspólnie przez każdą podgrupę proponowane narzędzia
konsultacji Planu Zarządzania

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Podsumowanie warsztatów

Materiały wykorzystane w trakcie warsztatów:

- ✓ Nateżenie i narzędzia partycypacji
- ✓ Etapy tworzenia Planu
- ✓ Zasady i cechy dobrych konsultacji społecznych
- ✓ Karta pracy

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Dziękujemy!

ios.edu.pl/bialowieza-forest/

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej